

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการบริหารนับว่าเป็นศาสตร์ (Science) อย่างหนึ่ง และเป็นศาสตร์ที่เข้าใจและเรียนรู้ได้ยาก เพราะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งมักจะมีการเปลี่ยนแปลงผันแปรอยู่ตลอดเวลา

การบริหารตามความหมายในเชิงพฤติกรรม ซึ่งศาสตราจารย์ ปีเตอร์ เอฟ. ดรักเกอร์ (Peter F. Drucker) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "การบริหารเป็นศิลป์ในการทำงานโดยบรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น" ¹ จะเห็นได้ว่าการบริหารเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มของบุคคลซึ่งต้องอาศัย "คน" เป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นบุคคลจึงเป็นตัวจักรสำคัญซึ่งควรจะได้ให้ความสนใจในวิธีการทำงานร่วมกัน หรือ ในทัศนะของ สัมพงศ์ เกษมสิน ว่า การบริหาร "เป็นการใช้ศาสตร์ และ ศิลป์ นำเอาทรัพยากรการบริหาร (Administrative resource) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ในบรรดาวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยมีประสิทธิภาพ" ² ถ้อยแถลงข้างต้นชี้ให้เห็นว่า การศึกษาค้นคว้าถึงเรื่อง การบริหารกันมาก พบว่าการบริหารทั่วไปไม่ว่าจะเป็นบริหารธุรกิจ หรือ บริหารราชการ จะต้องอาศัยทรัพยากรที่เป็นปัจจัยสำคัญอยู่ 4 ประการ ที่เรียกสั้น ๆ ว่า 4 M's ได้แก่

¹ สัมพงศ์ เกษมสิน, การบริหาร (พระนคร : ทางหุ่นส่วนจำกัด, เกษมสุวรรณ, 2513), หน้า 13.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 13 - 14.

1. คนหรือบุคคลหรือบุคลากร (Man)
2. เงินหรืองบประมาณ (Money)
3. วัสดุและอุปกรณ์ (Material)
4. การจัดการหรือเทคนิคในการบริหาร (Management)

ทั้ง 4 อย่างนี้ นับว่าเป็นทรัพยากรขั้นพื้นฐาน แต่ในปัจจุบันนี้ได้มีผู้เพิ่มจำนวนทรัพยากรขึ้นไปอีก เช่น ศาสตราจารย์ William T. Greenwood ได้ให้ความเห็นว่า ทรัพยากรการบริหารควรมีอย่างน้อย 7 ประการ คือ คน (Men) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) อำนาจหน้าที่ (Authority) เวลา (Time) กำลังใจในการทำงาน (Will) และ ความสะดวกต่าง ๆ (Facilities)⁴

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าทรัพยากรหรือองค์ประกอบในการทำงานจะมีสักกี่อย่างมากมายแค่ไหน สมบูรณ์อย่างไร แต่อาจหาเสียซึ่งกระบวนการบริหารที่ดียากที่กิจกรรมทุกชนิดจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องศึกษาถึง เรื่องกระบวนการเหล่านี้ ได้มีผู้ให้ความเห็นเชิงลำดับขั้นที่สำคัญของกระบวนการบริหารไว้แตกต่างกัน ซึ่งพอจะสรุปได้ตามความเห็นของศาสตราจารย์ Gulick และ Urwick ว่าประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 7 ประการ หรือเรียกโดยย่อได้ว่า POSDCoRB ซึ่งได้แก่

1. P = Planning	หมายถึง การวางแผนงาน
2. O = Organizing	หมายถึง การจัดส่วนราชการหรือองค์การ

³ ญู โย สาร, หลักบริหารการศึกษา (พระนคร : วัฒนาพานิช, 2516), หน้า 172.

⁴ William T. Greenwood, Management and Organization Behavioral Theories : An Interdisciplinary Approach (New York : South-Western Publishing Company, 1965). pp. 74 - 75.

3: S = Staffing

หมายถึง การจัดหาบุคคลและเวาทำหน้าที่มาปฏิบัติงาน

4: D = Directing

หมายถึง การศึกษาวิธีการอำนวยการ

5: Co = Co-ordinating

หมายถึง การร่วมมือประสานงาน

6: R = Reporting

หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงาน

7: B = Budgeting

หมายถึง การงบประมาณ⁵

การกำหนดขั้นตอนของกระบวนการบริหารดังกล่าว อาจแตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวความคิดของผู้บริหารว่าจะดำเนินงานให้สำเร็จคล่องไปอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไร เช่น นักบริหารบางคนอาจรวมขั้นตอนของกระบวนการบริหารเหลือเพียง 4 หรือ 5 ขั้นตอนก็อาจจะดำเนินงานให้สำเร็จได้รวดเร็ว ทั้งนี้เพราะขั้นตอนดังกล่าวนั้น มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอยู่ เมื่อทำงานขั้นหนึ่งก็อาจจะรวมงานของอีกขั้นตอนหนึ่งไปด้วยก็ได้ เช่น Organizing และ Staffing อาจจัดให้อยู่ในขั้นตอนเดียวกันก็ได้ จุดหมายที่สำคัญที่สุดของการวิจัยนี้คือ ผู้บริหารโคทรายและไลโรวีวิธีการที่ถูกต้องของกระบวนการนั้น ๆ หรือไม่ พบรายงานบางแห่งได้จัดให้มีการอบรมผู้บริหารขึ้นก่อนที่จะเข้ารับตำแหน่ง แต่มีหลายแห่งที่ไม่ได้ทำ ดังนั้นจึงมีผู้ทำการศึกษาวิจัยถึงเรื่องพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารชั้น โดยเจาะจงอย่างยิ่ง ทางด้านการบริหารการศึกษา โดยมีผู้วิจัยถึงเรื่องพฤติกรรมของผู้บริหารระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เช่น ในปี พ.ศ. 2510 บรรเทา กิติศักดิ์ โภคาการวิจัยเรื่อง "การศึกษาคความเข้าใจในการบริหารโรงเรียนของครูใหญ่ในระดับประถมศึกษา"⁶

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵ Luther Gulick and Lyndall Urwick (Rds) Paper on the Sciences of Administration (New York : Institute of Public Administration, 1937), p. 17.

⁶ บรรเทา กิติศักดิ์, "การศึกษาคความเข้าใจในการบริหารโรงเรียนของครูใหญ่ในระดับประถมศึกษา" วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2510.

ในปี พ.ศ. 2511 เอมจันทร์ วุฒิชัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ข้อคิดเห็น เกี่ยวกับ การบริหารโรงเรียนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาบางแห่งในจังหวัดพระนคร และ ธนบุรี"⁷ และ ในปี พ.ศ. 2513 สมาน วีระกำแหง ได้วิจัยเรื่อง "พฤติกรรมทางการบริหารของ ผู้บริหารวิทยาลัยครู"⁸

การวิจัยดังกล่าวนี้วัตถุประสงค์ที่จะทราบพฤติกรรมของผู้บริหารแต่ละแห่งว่า เป็น อย่างไร และผลการวิจัยจะช่วยให้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และ เป็นแนว ทางในการอบรมผู้บริหารต่อไป ด้วยเหตุนี้ในฐานะที่ผู้วิจัยได้มีประสบการณ์ในวิชาที่พยาบาล และใกล้ชิดกับองค์การการศึกษาพยาบาล ซึ่งเป็นการศึกษาระดับอุดมศึกษามานานพอสมควร จึงใคร่จะทำการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารการศึกษาพยาบาล ในประเทศไทยบ้าง เพื่อจะได้นำแนวโน้มนของพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารสถาบัน การศึกษาพยาบาลเหล่านี้เป็นที่ยึดมั่น และจะช่วยให้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และ เป็นแนวทางในการอบรมผู้บริหารถ้าหากจะจัดให้มีขึ้นเช่นกัน เพราะเท่าที่ปรากฏมายัง ไม่เคยมีผู้ใดทำวิจัยเรื่องนี้มาก่อนเลย ทั้ง ๆ ที่โรงเรียนพยาบาลได้ตั้งมาเป็น เวลานานพอ สมควร โรงเรียนพยาบาลแห่งแรกในประเทศไทยคือโรงเรียนพยาบาลอภินิหาร และ อนามัย คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (คณะพยาบาลศาสตร์

⁷ เอมจันทร์ วุฒิชัย, "ข้อคิดเห็น เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนของครูในโรงเรียน มัธยมศึกษาบางแห่งในจังหวัดพระนคร และ ธนบุรี" วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2511.

⁸ สมาน วีระกำแหง, "พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารวิทยาลัยครู" วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513.

มหาวิทยาลัยมหิดล ปัจจุบัน) เริ่มตั้งเมื่อ พ.ศ. 2439⁹ จนถึงปัจจุบันมีโรงเรียนพยาบาล
รวม 21 แห่ง ควบกัน¹⁰ ซึ่งขึ้นอยู่กับสังกัดต่าง ๆ กัน พอสรุปได้ดังนี้¹¹

ก. โรงเรียนพยาบาลในสังกัดมหาวิทยาลัย ปัจจุบันมี 5 โรงเรียน คือ

1. โรงเรียนพยาบาลนครินทร์ และอนามัย คณะแพทยศาสตร์ และศิริราช
พยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล เริ่มตั้งเมื่อ พ.ศ. 2439 โดยแยกเป็นคณะ
พยาบาลศาสตร์ ใน พ.ศ. 2515 มีหลักสูตรพยาบาล 3 หลักสูตร คือ
 - 1.1 หลักสูตรอนุปริญญาพยาบาลและอนามัย มีระยะเวลาการศึกษา 3 ปี
 - 1.2 หลักสูตรปริญญาตรี มีระยะเวลาการศึกษา 4 ปี
 - 1.3 หลักสูตรวิชา นครินทร์ มีระยะการศึกษา 6 เดือน ศึกษาออกจาก
หลักสูตรพยาบาลทั้งระดับอนุปริญญา และ ระดับปริญญาตรี
2. โรงเรียนพยาบาลนครินทร์และอนามัย ซึ่งเปิดเป็นภาควิชาหนึ่งในคณะ
แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มตั้งเมื่อ พ.ศ. 2503 โดยแยก
เป็นคณะพยาบาลศาสตร์ใน พ.ศ. 2515 มีการสอน 3 หลักสูตร เช่นเดียวกับ
กับคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

⁹ วิเชียร ทวีลาภ, "ประวัติและวิวัฒนาการของโรงเรียนพยาบาลนครินทร์และ
อนามัย", ศิริราชพยาบาลอนุสรณ์ 72 ปี (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2511), หน้า 55.

¹⁰ กองการพยาบาล, ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพยาบาล พ.ศ. 2516 (กระทรวง
สาธารณสุข, 2517) หน้า 2 - 3.

¹¹ ละออ หุตากร, ลูนิด "นิเทศวิธานพยาบาลภาคต้น" (เอกสารอัดสำเนา),
2516, หน้า 49 - 52.

3. โรงเรียนพยาบาลนครินทร์และอนามัย ซึ่งเปิดเป็นภาควิชาหนึ่งของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล เริ่มรับนักศึกษาอนุปริญญาพยาบาล โดยฝากเรียนที่โรงเรียนพยาบาลศิริราช ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 และได้เปิดรับนักศึกษาด้วยตนเองในปี 2513 ในหลักสูตรรวมระหว่างอนุปริญญา และปริญญาตรี ใน 2 ปีแรก โดยมีหลักสูตรแยกออกเรียนอนุปริญญาและปริญญาตรีในปีที่ 3 รวมเป็นหลักสูตร $3\frac{1}{2}$ ปี และ $4\frac{1}{2}$ ปี ตามลำดับ
 4. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เปิดเมื่อ พ.ศ. 2514 มีหลักสูตรการพยาบาลระดับปริญญาตรี แกะระโหนอนุปริญญาแก่ผู้จบการศึกษา 3 ปี ที่ยังไม่พร้อมที่จะศึกษาคือโหจบปริญญาตรี
 5. โรงเรียนพยาบาลนครินทร์และอนามัย ซึ่งเปิดเป็นภาควิชาหนึ่งในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เริ่มใน พ.ศ. 2516 ภายหลังหลักสูตรอนุปริญญาพยาบาลและอนามัย โดยฝากนักศึกษาในโรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลสงขลา ในปีเริ่มตน
- ข. โรงเรียนพยาบาลในสังกัดกรมการแพทย์ ปัจจุบันมีอยู่ 7 โรงเรียน คือ
1. วิทยาลัยพยาบาล โรงพยาบาลหญิง เริ่มเปิด พ.ศ. 2489 สอน 2 หลักสูตร คือ
 - 1.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลนครินทร์และอนามัย มีระยะเวลาการศึกษา $3\frac{1}{2}$ ปี
 - 1.2 หลักสูตรครุพยาบาล มีระยะเวลาการศึกษา 1 ปี หลังจบการพยาบาลขึ้นพื้นฐาน
 2. โรงเรียนพยาบาลโรงพยาบาลสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี เริ่มเปิด พ.ศ. 2492
 3. โรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลนครราชสีมา เริ่มเปิด พ.ศ. 2498.
 4. โรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี เริ่มเปิด

พ.ศ. 2508

5. โรงเรียนพยาบาล โรงเรียนบาลสงขลา จังหวัดสงขลา เริ่มเปิด พ.ศ.
2509

6. โรงเรียนพยาบาล โรงเรียนบาลสวรรคปรชารักษ์ จังหวัดนครสวรรค์ เริ่ม
เปิด พ.ศ. 2513.

7. โรงเรียนพยาบาล โรงเรียนบาลสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี
เริ่มเปิด พ.ศ. 2513.

โรงเรียนทั้งหมดนี้มีหลักสูตรพยาบาลนครินทร์และอนามัยซึ่งมีระยะเวลา
เวลาการศึกษา $3\frac{1}{2}$ ปี เช่นเดียวกัน และได้เปลี่ยนกำหนดพื้นฐานการ
ศึกษาของนักศึกษาจากชั้น ม.ศ. 3 มาเป็น ม.ศ. 5 เมื่อ พ.ศ. 2515

ค. โรงเรียนพยาบาลในสังกัดกระทรวงกลาโหม ปัจจุบันมี 3 โรงเรียน คือ

1. โรงเรียนพยาบาลกองทัพอากาศ โรงเรียนบาลภูมิพลอดุลยเดช เริ่มเปิด
พ.ศ. 2501

2. โรงเรียนพยาบาลกองทัพบก โรงเรียนบาลพระมงกุฎเกล้า เริ่มเปิด พ.ศ.
2507

3. โรงเรียนพยาบาลกองทัพเรือ โรงเรียนบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า เริ่มเปิด
พ.ศ. 2511

ทั้ง 3 โรงเรียนนี้มีหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลนครินทร์ และ
อนามัย ซึ่งมีระยะเวลาการศึกษา $3\frac{1}{2}$ ปี และ กำลังจะเปลี่ยนกำหนด
พื้นฐานการศึกษาสามัญจากชั้น ม.ศ. 3 มาเป็นชั้น ม.ศ. 5 เพื่อให้เข้า
มาตรฐานเดียวกันกับโรงเรียนพยาบาลอื่น ๆ ยกเว้นโรงเรียนพยาบาล
กองทัพบก โรงเรียนบาลพระมงกุฎเกล้า ได้เปลี่ยนเป็นรับนักศึกษาจาก
ม.ศ. 5 เมื่อ พ.ศ. 2517 แล้ว.

ง. โรงเรียนพยาบาลของเอกชน ปัจจุบันมี 3 โรงเรียน

1. โรงเรียนพยาบาล โรงเรียนบาลจุฬาลงกรณ์ ซึ่งเป็นของสภามันสกาจากไทย

เริ่มเปิด พ.ศ. 2457 ปัจจุบันจัดเป็นวิทยาลัยในเครือของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปลี่ยนชื่อเป็น "วิทยาลัยพยาบาล สภากาชาดไทย" มีการสอนในหลักสูตรอนุปริญญาพยาบาล หลักสูตร และอนามัย มีระยะเวลาการศึกษา $3\frac{1}{2}$ ปี

2. โรงเรียนพยาบาล โรงเรียนพยาบาลมหาดเล็ก จังหวัดเชียงใหม่ ของสภาคริสตจักร เริ่มเปิด พ.ศ. 2467 หลักสูตร $3\frac{1}{2}$ ปี ในปี พ.ศ. 2517 นี้ได้เริ่มรวมเข้าเป็นคณะหนึ่งของวิทยาลัยภาคอาชีพ และได้ปรับปรุงหลักสูตรเป็นระดับปริญญาตรี

3. โรงเรียนพยาบาลบางกอกแพนเนลา เริ่มของมิชชันนารี นิกายเซเว่นเดย์แอ๊ดเวนทิสต์ เริ่มเปิด พ.ศ. 2490 มีหลักสูตรระดับอนุปริญญาพยาบาล หลักสูตรและอนามัย $3\frac{1}{2}$ ปี

จ. โรงเรียนพยาบาลในสังกัดเทศบาลและกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย ปัจจุบันมี 3 แห่ง

1. โรงเรียนพยาบาลวิระของเทศบาลนครกรุงเทพฯ เริ่มเปิด พ.ศ. 2497

2. โรงเรียนพยาบาลโรงพยาบาลกลาง ของเทศบาลนครกรุงเทพฯ เริ่มเปิด พ.ศ. 2513

3. โรงเรียนพยาบาลของกรมตำรวจ เริ่มเปิด พ.ศ. 2513

ทั้ง 3 โรงเรียนนี้มีหลักสูตรพยาบาลหลักสูตรและอนามัย ซึ่ง มีระยะเวลาการศึกษา $3\frac{1}{2}$ ปี เช่นเดียวกับโรงเรียนของกรมการแพทย์

โรงเรียนพยาบาลทั้งหมดนี้จะมีสายการบริหารงานที่แตกต่างกัน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ 12

ก. โรงเรียนพยาบาลที่มีสายการบริหารขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาล ในกรณี
 นั้นนายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจะเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาลอีกตำแหน่งหนึ่ง
 โดยอาจมอบหมายให้อาจารย์พยาบาลคนหนึ่ง เป็นผู้อำนวยการสถานการศึกษา และอีกคน
 หนึ่ง เป็นผู้อำนวยการพยาบาล

ข. โรงเรียนพยาบาลที่ไม่ขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการของโรงพยาบาล ซึ่งเป็นสถานศึกษา
 กำนันปฏิบัติกิจการพยาบาลของนักศึกษา อาจมีสายการบริหารต่าง ๆ กันแยกเป็น

1. โรงเรียนพยาบาล ซึ่งมีผู้อำนวยการโรงเรียนที่ขึ้นตรงต่อสภาบริหารกลาง
 (หรือ Board) เช่น โรงเรียนเอกชนที่ก่อความแล้ว มีสภาบริหารกลาง
 ควบคุมทั้งโรงพยาบาลและโรงเรียนพยาบาล หรือโรงพยาบาลรัฐบาลที่ขึ้น
 ตรงต่อกรมหรือกองที่ควบคุมทั้งโรงพยาบาล และโรงเรียนพยาบาล ทั้ง 2
 กรณีนี้ ผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาลไม่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในบริการ
 การพยาบาลของโรงเรียนซึ่ง เป็นที่ปฏิบัติของนักเรียน
2. โรงเรียนพยาบาลที่ขึ้นตรงต่อคณะ คณะแพทยศาสตร์ ซึ่งรับผิดชอบโรง
 พยาบาลของมหาวิทยาลัยในกรณีนี้จะมีอาจารย์ฝ่ายพยาบาลทำหน้าที่บริหาร
 โรงเรียนพยาบาล โดยอาจมีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน หรือหัวหน้า
 ภาควิชา ๆ หรือ หัวหน้าแผนกวิชา ๆ แลวงกรณี ซึ่งจะมีหน้าที่รับผิดชอบ
 กำนันบริการการพยาบาลของโรงพยาบาลนั้น ๆ ควบคุม
3. คณะพยาบาลศาสตร์ ที่มีคณะ รับผิดชอบขึ้นตรงต่อมหาวิทยาลัย คณะนี้ ของ
 คณะพยาบาลศาสตร์ อาจมีหรือไม่มีหน้าที่รับผิดชอบในบริการพยาบาลของ
 โรงพยาบาล ซึ่งเป็นที่ปฏิบัติของนักศึกษาได้ ในกรณีที่ไม่มีหน้าที่รับผิดชอบ
 บริการพยาบาลของโรงพยาบาลด้วยกันก็จะมีหน้าที่รับผิดชอบขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการ
 การ โรงพยาบาลในกรณีที่เกี่ยวข้องกับงานกำนบริการ และขึ้นตรงต่ออธิการบดี
 ในงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

จากการแบ่งสายการบริหารงานนี้ เห็นได้ชัดว่า การศึกษาพยาบาลไม่มีศูนย์กลางที่จะ

ควบคุมนโยบายกลาง จึงบอกไม่ได้นโยบายการบริหารงานจะเป็นไปในแนวเดียวกันหรือไม่ แต่ที่แน่นอนก็คือบุคลากรในหน่วยงานซึ่งแบ่ง เป็นผู้นำและผู้ตามนั้นต่างก็มีความสำคัญต่อสัมฤทธิ์ผลของหน่วยงานมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมทาง ๆ ของผู้บริหารหรือผู้นำจะมีผลต่อพฤติกรรมของผู้ตาม และผลที่ได้รับมาก กิ่งที่ อาษา เมษสุวรรณ โภชน์แจ้งให้เห็นความสำคัญ ของผู้นำหรือหัวหน้างานว่า "หัวหน้างานย่อมเป็นตัวหลักที่มีความสำคัญยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และ ต่อผลของงานอันเป็นส่วนรวม คุณภาพและลักษณะของหัวหน้างานจึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคุณภาพของสถาบันและมีผลสะท้อนต่อผลงาน และวิธีปฏิบัติงานขององค์กร หรือ หน่วยงานแต่ละแห่ง เป็นอันมาก"¹³ เช่น เกี่ยวกับการศึกษาทั่วไป พฤติกรรมของผู้บริหารการศึกษาพยาบาล ก็ย่อมจะมีผลต่อสถาบันและก่อผลผลิตของสถาบัน คือ พยาบาลควย

การศึกษาพยาบาลเป็นการศึกษาที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากการศึกษาทั่วไป เพราะงานพยาบาลเป็นงานที่ต้องรับผิดชอบ เกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ ระบบของงาน พฤติกรรมของผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการศึกษาพยาบาล ย่อมมีอิทธิพลมากต่อการ เปลี่ยนพฤติกรรมของนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในค่านิยมทัศนคติบุคคล และความรับผิดชอบร่วมกัน และก่อวิธาริพควย เหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงใคร่จะศึกษา เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลทุกแห่งในประเทศไทย ใ้ว่าจะสังกัดใด มีสายการบังคับบัญชารายงานไร และภูมิหลังของผู้บริหารจะเป็นอย่างไร เพื่อกล่าวส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางการบริหารอย่างไร เพราะถาพิจารณาจากประวัติและวิวัฒนาการของโรงเรียนพยาบาลในประเทศไทยแล้ว แม้จะมีระยะเวลาอันยาวนานเกือบ 80 ปี ก็ตาม แลระบะกอนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีโรงเรียนพยาบาลเพียง 3 โรงเรียนเท่านั้น คือ โรงเรียนพยาบาลอณุกุศลกรรมและอนามัยศิริราช โรงเรียนพยาบาลของสภาการพยาบาลไทย และโรงเรียนพยาบาลแมตคอรันคัทจังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนพยาบาลในระยะแรก ๆ นั้น ยังไม่มีพยาบาลเป็นผู้บริหาร จนกระทั่งสมเด็จพระราชบิดาไ้ทรง

13

กรมการปกครอง, หลักบริหาร (พระนคร : โรงพิมพ์สวนทองถิ่น กรมการปกครอง, 2510), หน้า 211.

นำวลีหรือคำเฟลเดอร์ เข้ามาร่วม เพื่อปรับปรุงการแพทยการพยาบาล ที่ศิริราชในราว พ.ศ. 2469 ได้มีครูพยาบาลชาวต่างประเทศมาทำหน้าที่ในการบริหารโรงเรียนพยาบาล อย่างสมบูรณ์เป็นครั้งแรก ความความเป็นนักประชาธิปไตย ของสมเด็จพระราชบิดา ได้ทรง นำวิธีการบริหารงานในรูปของกรรมการมาใช้ ให้โรงเรียนมีคณะกรรมการบริหารชุดหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูแผนกต่าง ๆ และยังมีผู้อำนวยการโรงเรียน พยาบาล เขารวมเป็นกรรมการชุดหนึ่งในกรรมการบริหารของคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล ด้วย ซึ่งได้ถือปฏิบัติกันมาจนกระทั่งโรงเรียนพยาบาล ฯ ได้ขอแยกตัวออกมาเป็นคณะพยาบาล ศาสตร์

สำหรับฝ่ายโรงเรียนพยาบาลของสภากาชาด ก็ได้มีครูที่ไปศึกษาอยู่ในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศอังกฤษ สวิสเซอร์แลนด์ ฉะนั้น จึงยอมรับเอาแนวคิดในการบริหาร โรงเรียน ตามหลักการของ มิส ฟลอเรนซ์ นิติงเกล กลับมา

อาจกล่าวได้ว่ารูปแบบในการบริหารโรงเรียนพยาบาล ในประเทศไทยเป็นรูปแบบ ที่ผสมผสานของวัฒนธรรมตะวันออก และ ตะวันตก แล้วก็ถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นเวลาหลายสิบ ปี จากโรงเรียนหนึ่งไปสู่โรงเรียนใหม่ที่เกิดขึ้น ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา โดยอาศัยหลักการของโรงเรียนเดิม ปัจจุบันมีโรงเรียนพยาบาลถึง 21 โรงเรียน การมี โอกาสได้ศึกษาต่อของพยาบาลของสถาบันต่าง ๆ จนถึงขั้นปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ทำให้พยาบาลได้เปิดประตูออกสู่การศึกษาทั่วไปมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารจึงน่าจะพึงพิงกิจกรรมการ บริหารงานที่ถูกต้องวิชา ทำให้ได้เริ่มนวัตกรรมการ เกี่ยวกับการบริหารและพฤติกรรมของมนุษย์ ยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงใคร่จะศึกษาดังพฤติกรรมของผู้บริหารโดยยึดหลักที่ว่า

การบริหาร เป็นงานที่กองอาศัยประสบการณ์และศิลปะของการ เป็นผู้นำ ซึ่งอาจมีอยู่แล้ว ในตัวผู้บริหารแต่อาจจะปฏิบัติได้โดยผลดีจะอาศัยประสบการณ์เพียงอย่างเดียว ย่อมไม่ เพียงพอ ผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีความรู้ในหลักการบริหาร และการใช้ทรัพยากรให้

เป็นประโยชน์ในงานให้ไกลมากที่สุดกว่า 14

ปัญหาการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมทางการบริหาร เพื่อที่จะค้นหาลักษณะและวิธีการ
การบริหารงานของผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย ว่าจะเป็นไปได้ในรูปแบบ
ใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรม 7 อย่าง ซึ่งได้แก่ การวางแผน การจัดโครงการ การ
บริหารงานบุคคล การวินิจฉัยสั่งการ การประสานงาน การเสนอรายงาน และการจัดหางบ
ประมาณการเงิน ของผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้
2. เพื่อหาความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมของผู้บริหารสูงสุด และผู้บริหารระดับ
รอง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการสำรวจพฤติกรรมของผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลใน
ประเทศไทย ทั้ง 21 แห่ง ซึ่งได้แก่ที่ตั้งตำแหน่งเป็น คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการ
หัวหน้าภาควิชา ฯ หัวหน้าแผนกวิชา ฯ หัวหน้าหมวดวิชา ฯ หัวหน้าฝ่ายวิชา ฯ ภายใน
ขอบเขตของกระบวนการบริหาร 7 ประการคือ

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดรูปโครงการบริหาร (Organizing)
3. การบริหารบุคคล (Staffing)
4. การอำนวยการ (Directing)
5. การประสานงาน (Co-ordinating)
6. การเสนอรายงาน (Reporting)
7. การจัดงบประมาณการเงิน (Budgeting)

การวัดพฤติกรรมของผู้บริหารสถาบันการศึกษายาบาลนี้ ไ้แบบสอบถาม และหาค่าร้อยละของคำตอบ และตัดสินขอบข่ายฐานนิยม

การวิจัยนี้จะไม่คำนึงถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และตัวแปรอื่น ๆ

ประโยชน์ของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยคาดว่าผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อใ้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษายาบาลได้ทราบถึงแนวโน้มของพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารสถาบันการศึกษายาบาลเท่าที่เป็นอยู่ด้วยซ้ำ
2. เพื่อเป็นแนวทางในการอบรมผู้บริหาร หากหากจะจัดใหม่ขึ้น
3. เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้บริหารเองโดยตรงที่อาจนำเอาผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเองและระบบงานการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น และเมื่อผู้บริหารมีพฤติกรรมที่เหมาะสมแล้ว การบริหารก็ย่อมจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้เกิดผลที่ออกมาจากสถาบัน เป็นผลิตผลที่น่าพอใจ
4. เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษา และวิจัยในคานนี้ต่อไป

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความเข้าใจตรงกัน เกี่ยวกับคำที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของ

คำเหล่านี้ไว้ดังนี้.—

"ผู้บริหาร" หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็น คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการ หัวหน้าภาควิชา ฯ หัวหน้าแผนกวิชา ฯ หัวหน้าหมวดวิชา ฯ หัวหน้าฝ่ายวิชา ฯ

"ผู้บริหารสูงสุด" หมายถึง คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ ผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาล ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล และหัวหน้าภาควิชาพยาบาลศาสตร์ (ในกรณีที่โรงเรียนพยาบาลอยู่ในคณะแพทยศาสตร์)

"ผู้บริหารระดับรอง" หมายถึง รองคณบดี หัวหน้าภาควิชา ฯ หัวหน้าแผนกวิชา ฯ หัวหน้าหมวดวิชา ฯ

"สถาบันการศึกษาพยาบาล" หมายถึง คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาล และโรงเรียนพยาบาลที่รักษาสถานะหลักสูตรพยาบาลในระดับ ประกาศียบัตร อนุปริญญาบัตร และปริญญาบัตร ในประเทศไทย

"การบริหาร" หมายถึง "กิจกรรมหรือการกระทำที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ดำเนินการ เพื่อในบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน" 15

"พฤติกรรมทางการบริหาร" หมายถึง การกระทำรวมทั้งท่าทีที่ผู้บริหารแสดงออกได้ ซึ่งรวมงานสามารถสังเกตเห็นได้ในการบริหารงาน

สมมุติฐาน

1. ผู้ที่ใดเรียนวิชาทางการบริหารย่อมเป็นพฤติกรรมกรรมการบริหาร เป็นไปในรูปของผู้นำแบบประชาธิปไตย มากกว่าที่ไม่เคยเรียน
2. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารระดับสูงสุดในโรงเรียน กับผู้บริหารระดับรองไม่แตกต่างกัน ถ้าระบบการบริหารคล้ายคลึงกัน

วิธีดำเนินการวิจัยโดยย่อ

1. สร้างแบบสอบถาม
2. ทดลองใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารโรงเรียนพยาบาลต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร
จำนวน 10 คน
3. นำแบบสอบถามที่ได้นำมาวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไข
4. ส่งแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปยังผู้ดำรงตำแหน่งบริหารในสถานศึกษาพยาบาล
ในประเทศไทย 21 แห่ง จำนวน 131 คน
5. นำแบบสอบถามที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยหาการกระจายของค่าคอม และถักสินข้อมูล
ควยฐานนิยม
6. สรุปและรายงานผล

ลำดับขั้นของการเสนอขอมูล

บทที่ 1 กล่าวถึงความจำเป็นและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย
ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย สมมติฐาน
ตลอดจนวิธีดำเนินการวิจัยโดยย่อ

บทที่ 2 กล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ ซึ่งจะรายงานเกี่ยวกับ
ลักษณะของผู้นำ กระบวนการบริหารและความคิดเห็น เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหาร

บทที่ 3 เสนอวิธีดำเนินการวิจัย ประเภทที่ใช้ในการวิจัย ขอบจำกัดในการวิจัย
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การรวบรวมขอมูลและการวิเคราะห์ขอมูล

บทที่ 4 กล่าวถึงผลการวิเคราะห์ขอมูล

007107

บทที่ 5 เป็นการสรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ

ภาคผนวก เกี่ยวกับรายละเอียดของแบบสอบถามที่ได้